

konnál nem helyénvaló egyes címszavak kiemelése. Mégis külön hangsúlyozandónak tartom a részvénytársaságra, a valorizációra, a kényszeregyezségi jogra vonatkozó fejezetek kitünő voltát. Nagyon jelentősnek és helyesnek ismerem el ezenfelül a műnek azt a rendszérét, hogy nem szorítkozik a száraz döntésanyagra, hanem azt összefoglaló, összehasonlító, értelmező kritikai megállapodásokkal kíséri.

A művet a Tébe bocsátotta közre, amiből az következőnek, hogy az elsősorban a bankoknak és a gazdasági világnak szól. Ez nem áll. A könyv szól bírónak, ügyvédnek, laikusnak egyaránt, vagyis mindenkinek, akinek dolga van valamely függő és elitézésre váró hiteljogi kérdéssel. Szól az elmélet szavával, ahol erre van szükség, — szól a gyakorlat hangján, ahol ez van helyén; szól szüksézáván ott, ahol valamely tételt nyilvános viták, közkézen forgó ismertetések közkinécsé tettek, — szól bőséges magyarázattal ott, ahol a joggyakorlatban jelentkező új fordulat, vagy gondolat ezt kívánatossá teszi. Szól népszerűen, vagy tudományosan, — szól ismertetőleg, vagy kritikailag, — szól helyeslő meghajlással, vagy támadó hevésséggel, — mindig úgy, ahogyan az adott helyzetet a lélektannal is dolgozó írótól megkívánja. Az eredmény: egy érdekes, frissen gördülő irodalmi munka, mely a fórumon hadakozóknak igen hasznos, jó harci fegyvere lesz.

Dr. Gl. A.

Dr. Glücksthal Andor: A részvénytársaságok nyilvános számadása. Amióta Patiolus — a zseniális velencei barát — a XV. század végén rendszerbe foglalta a kettős könyvitel szabályait, két nézet harcol egymással. Az egyik a mérlegkészítés pénzügyi, gazdasági s jogi fontosságát vitatja, a másik annak értékét kereken megtagadja, azzal érvelve, hogy a vállalatok könyveléstechnikai bűvészkedéssel olyan zárszámadásokat produkálnak, amilyenre épen szükségük van. Ennek a fel fogásnak a hívei hivatkoznak arra, hogy egészen a legújabb időkig (aranymérleg és az 1930. V. t.-c.) tételes jogunk sem tulajdonított valami nagy fontosságot a mérlegkészítés szabályozásának, hiszen hiteljogunknak a zárszámadásokot érintő intézkedései igen soványak, hézagosak és minden rendszer nélküliek. Hazai mérlegjogi irodalmunk is a társasági jog elméleti feldolgozásához viszonyítva alig számottevő.

Vajjon mi a lélektani oka az érték-ítéletek feltűnő eltérésének e nagyjelentőségű kommerciális kérdésben?

Kétségen kívül a kereskedelmi könyvitel funkciójának kettős iránya, az egész intézmény Janusarc-szerű sajátossága. A kereskedelmi könyvek és zárszámadások

u. i. egyfelől magát a kereskedőt, a vállalatot világosítják fel üzletének folyamáról, vagyoni állapotáról és az üzletvitel eredményéről, ami nélkül reális kereskedelmi vállalkozás el sem képzelhető. A könyvitel ezirányú funkciójának tehát felbecsülhetetlen a fontossága.

Egészen más természetű funkciót végeznek azonban a zárszámadások kifelé, harmadik személyek irányában. A mérleg rendeltetése e tekintetben már nem a való helyzet feltárása, hanem az érdekeltek általános tájékoztatása. Amíg tehát befelé feltétel nélkül és szigorúan kell érvényesülni az igazság elvének, addig a külvilág számára készült zárszámadások szerkesztésében az üzlet-, gazdaság- és pénzügy-politikai szempontok játszanak döntő szerepet. A politika pedig — bárhová teszi is be lábát — nem igen tartja tiszteletben az igazság, a valóság és az üzleti morál szigorú követelményeit.

Tág tere nyílik tehát kifelé a gazdasági szélhámoságnak, hisz egész fegyvertár, a könyveléstechnika minden mesterfogása áll a mérlegszerkesztők rendelkezésére.

A helyzet tarthatatlansága már évekkel ezelőtt megéreltette és megindította a reformmozgalmakat. A német birodalom is szakítani kíván az eddigi nonchalance politikájával és az 1930. évi részvényjogi reform erős kézzel nyúl hozzá e jogi ugar felszántásához. Ezért dr. Glücksthal eléggé alig dicsérhető munkát végzett már azzal, hogy a német Entwurf nyomán a mérlegjogot tárgyaló, kivételes analitikus készséggel megírt tanulmányt tett közzé. A mérlegtanra is áll u. i. Anton Meinger megállapítása a szociológiáról: *a legfőbb baj, hogy hiányzik e tudományág rendszeres jogi művelése.* A szerző tanulmányának legfőbb becsét tehát abban találjuk, hogy jogászai szempontból ismerte fel a mérlegtan fontosságát, nemkülönben, hogy rendszeresen és az összehasonlító jogtudomány eszközeivel exaktul taglalja e joganyag minden jelentősebb kérdését. A szerző e munkájával bebizonyította, hogy a mérleg külső funkciója az üzleti titokvédelem elvé dacára gazdasági és *jogi értékkel bírhat és hogy tudományos kutatás tárgya lehet.*

Dr. Glücksthal mélyrehatóan kritizálja az értékelésre, a leírásokra és a titkos tartalékok készítésére vonatkozó szabályjavaslatokat és meggyőző erővel állít fel új tételeket, ahol a tervbevetettek helyteleneknek ismeri fel. Nem elégszik meg azonban a szorosan vett zárszámadási kérdések boncolásával, hanem a részvényjog általános problémáinak exponálása után kitér a részvényesi érdekek, a kérdezőjog és az igazgatósági jelentés tekintetében

kialakult reform-törekvésekre. A szerző is megállapítja, hogy a mérlegezés helyessége sem a részvényes, sem a hitelező, sem az érdekelt közönség által nem ellenőrizhető, de ez a felismerése nem csábítja őt a mérleg értékét tagadók szektájába, hanem a német reformjavaslat-tal összhangban a hiba kiküszöbölését a mérlegellenőrzés intézményes megalapozásában keresi.

Nagyon helyesen mutat rá a mai rendszer gyarlóságaira; a könyvelőség, az igazgatóság, a felügyelőbizottság, a közgyűlés és a per esetén a bíróság mérleg ellenőrzésének nagy értéket és jelentőséget nem tulajdonít, ezért a revisori mérlegvizsgálat mellett tör lándzsát. Nem híve a kötelező revisió azonnal bevezetésének bár úgy véli, hogy ez a fejlődés útja. Átmenetileg megelégszik a revisió önkéntes alkalmazásával és hogy a vállalatokat e gondolattal megbarátkoztassa gyakorlati jelentőségű kedvezmények megadását hozza javaslatba pl. tőzsdei bevezetés megkönnyítése, a mérlegmegtámadás enyhébb elbírálása stb. Önálló elgondolás végül, hogy a felügyelő bizottság ne szűnjék meg, sőt hatásköre nevezetes joggal bővüljön, jelesül a revizorok kinevezésével.

Ma amikor a részvény az egész világon a bizalomválság lázában gyötrődik, valóságos jogi üdítőszernek tartjuk e szinte latin világossággal, élvezetes stílusban és meggyőző okfejtéssel megírt tanulmányt.

ifj. Dr. Nagy Dezső

Hetven év magánjogi irodalma. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magánjogi szemináriumában dr. Szladits Károly egyetemi ny. r. tanár irányításával összeállította dr. Ujlaki Miklós. Grill Károly könyvkiadó vállalat kiadása. Ez a könyv elgondolásában és feldolgozásának módjában egyaránt, egyike az elmúlt esztendő legkiemelkedőbb jogirodalmi teljesítményeinek. Céljában tudományos kísérlet egy nálunk még töretlen talajon, eredményében hasznos és nélkülözhetetlen forrásmunka, hatásában pedig a magyar jogászság önértékét emelő, munkára készítő biztatás.

Könyvünk tudományos értéke és jelentősége olyan kézenfekvő, hogy ezen a helyen nem is igényel részletes indokolást. A jogi tudományok szerzteágazó, hovatovább áttekinthetetlen útvesztőjében nem tudjuk már nélkülözni a jelző és irányító oszlopokat. Ma nem él olyan polihistor, aki tudományunk minden leltári értékét ismerje. Könyvünk azzal, hogy az Országbírói Értekezlet óta eltelt 70 év magánjogi tárgyú könyveit, folyóirat-cikkeit és monografiáit, szinte tökéletes pontossággal